

Groepswerking LA VIE, als onderdeel van CBAW

Samen kunnen we meer!

Hans Permentier, Johan Vandekerkhove & Anouk Pieters | De Cocon, Jeugdhulp aan Huis | Gent

“Het delen van ervaringen met lotgenoten zorgt voor (h)erkenning, biedt informele leerkansen, betekent een grote steun en geeft perspectief. De groepswerking is belangrijk. Het is een plaats waar ik mezelf kan zijn, waar ik word begrepen.”

Sinds december 2013 werkt ‘De Cocon’, Jeugdhulp aan Huis aan een nieuwe methodiek voor Contextbegeleiding in functie van autonoom wonen voor jongeren (17–21 jarigen) met een verhoogd risico op thuisloosheid. Deze methode¹ zet in op het creëren van een stabiele thuis en een kwaliteitsvolle toekomst. Zelfstandig wonen kan, maar hoeft niet! In onze werking staan we open voor allerhande woonvormen. Bij de keuze van de woonvorm – samen met de jongere en zijn netwerk – kijken we wat de jongere wil maar ook wat hij/zij aankan. De frequentie en intensiteit van de contacten variëren, maar gemiddeld is er wekelijks drie tot vier uren contact met de jongere en zijn context.

Bijzonder aan de methodiek is de focus op het herstel en verstevigen van het sociaal en familiaal netwerk en het aanleren en trainen van noodzakelijke (sociale) vaardigheden voor het uitbouwen van een stabiele thuis en een kwaliteitsvolle toekomst. Vanuit deze insteek is het idee gegroeid om na te denken over een techniek/middel waarbij jongeren elkaar ontmoeten om sociale vaardigheden vorm en inhoud te geven, sociale relaties aan te gaan en sociale steun te ontwikkelen en te ervaren. Dit idee kreeg vorm onder een groepswerking als techniek binnen de CBAW-methodiek. We kiezen ervoor om de groepswerking 2 keer per maand te laten doorgaan om de kans te creëren om een groep tot groep te kunnen vormen. Dit artikel zoomt in op het proces en de kracht van de groepswerking.

LA VIE, DE GROEPSWERKING BINNEN DE CBAW methodiek VAN DE COCON

Jongeren komen naar de groepswerking omwille van verschillende redenen. Ze willen tijd doorbrengen met lotgenoten en ze willen er effectief “iets” uithalen voor zichzelf. Voor de ene is dit een ontspannende avond, voor de ander is dit een toffe activiteit kunnen meepikken en voor nog

andere jongeren is het omdat ze bewust iets willen leren uit de groepswerking. Het is dan ook een constante uitdaging voor de begeleider om te voldoen aan deze verwachtingen: plezier en ontspanning versus effectief iets leren van de groep om het eigen leven verder vorm en inhoud te geven. Dit is de constante oefening die een groepsbegeleider moet maken. Want tenslotte is het de bedoeling dat deze techniek een meerwaarde opbrengt in de uitbouw van het leven van de jongeren. Sociale vaardigheden worden getraind en jongeren leren feedback te geven en te ontvangen.

We beogen via de groepswerking om het sociaal netwerk uit te breiden met ‘lotgenoten’. De vraag is: “Hoe doen we dit, hoe pakken we dit aan?” Cruciaal daarbij is een open en participatieve basishouding samen met specifieke competenties. Noodzakelijk is dat de begeleider in staat is om zich in te leven in de leefwereld van de jongere enerzijds en anderzijds moet hij beschikken over een sterk observatievermogen om vlot te kunnen inspelen op allerhande groepsdynamische aspecten. Daarnaast moet de begeleider een gezond evenwicht vinden tussen steunen, sturen en stimuleren. Het is de kunst om vlot in te spelen op wat de jongeren inbrengen tijdens een bijeenkomst en deze inbreng constant te linken aan de doelstellingen, nl. het trainen van sociale vaardigheden met als resultaat het aangaan en onderhouden van relaties. Dit alles is niet makkelijk en vraagt van een groepsbegeleider heel wat creativiteit, en een innovatief en adaptief vermogen.

Onontbeerlijk is dat de begeleider beschikt over een gezonde dosis energie en uitstraling en deze kan overbrengen naar de jongeren binnen de groepswerking.

¹ Voor meer uitleg verwijzen we naar eerdere publicaties op <http://www.decocon.be/publicaties-downloads>

Groepswerking LA VIE, als onderdeel van CBAW

Samen kunnen we meer!

Het spel tussen de individuele- en de groepsnoden moeten constant op elkaar afgestemd worden. Dit vraagt een bijzondere fijngevoeligheid van de begeleider. Begeleiders hebben kennis nodig ter ondersteuning van groepsdynamische processen in combinatie met een “gezond” buikgevoel. M.a.w. de groepswerker moet haarfijn kunnen aanvoelen en benoemen wat een groep met daarin de individuen nodig hebben om als groep te kunnen floreren en als groep van elkaar te leren. Extra moeilijkheid hierbij is dat de groep zich kenmerkt door een constant wisselende samenstelling van de groep, omwille van instroom nieuwe CBAW-jongeren. De groep bestaat uit nieuwe, meer ervaren en ex-CBAW-jongeren. Dit vraagt van de groepswerker een constante alertheid m.b.t. de individuele en de groepsnoden.

Identiteit van de groep

De groepswerking, kreeg de naam LA VIE. De naam werd gegeven door de jongeren zelf omdat ze bepaalde waarden en normen uitspraken die voor hen belangrijk waren in de omgang met anderen. “Mezelf zijn”, “respect krijgen”, “vertrouwen en veiligheid”, met andere woorden “wat er gezegd wordt blijft binnen de groep”.

LA VIE: werd als naam gekozen voor de groepswerking en staat voor Vertrouwen In Elkaar.

Een product met en door de jongeren. De creativiteit van de jongeren werd verder uitgedaagd en gestimuleerd. Er ontstond een logo die volledig door een jongere in samenwerking met zijn netwerk werd ontworpen. Het resultaat mag er volgens ons wel zijn. De trend werd gezet. We wisten vanaf dan waar we als groep verder wilden op in zetten. Het huis wordt gedragen door andere handen en naast het huis zijn ook andere daken te zien. We zijn niet alleen. Dit was het idee erachter, aldus een van onze jongeren.

Het proces binnen de groepswerking.

“Zoveel vrijheid als mogelijk, zoveel gebondenheid als nodig” om de jongeren via LA VIE aan de ontwikkelingstaken te laten werken”.

Hoe gaan we binnen de groepswerking aan de slag om de autonomie van jongeren te vergroten in verbondenheid met de omgeving? Een blik op de aanpak van de groepswerking.

Van bij de intake wordt duidelijk gemaakt dat de groepswerking een onderdeel is van onze methodiek. We gaan ervan uit dat de jongere aanwezig is, wat niet betekent dat het een breekpunt wordt voor zijn/haar begeleidingstraject als hij/zij niet aanwezig is. We maken er wel een evidentie van dat iedereen deelneemt.

Jongeren worden via hun contextbegeleider uitgenodigd en gemotiveerd om deel te nemen. Daarnaast worden de jongeren schriftelijk uitgenodigd met daarop de inhoud van de activiteit. Alle begeleiders staan met hun telefoonnummer op deze uitnodiging.

Een paar dagen voor de activiteit worden de jongeren bevraagd via sms op welke manier zij op de locatie van de activiteit zullen geraken. We willen namelijk niet dat een vervoerprobleem de reden zou zijn om niet aanwezig te zijn.

De groepswerker is een halfuur voor de activiteit begint op de afgesproken locatie en start met de logistieke voorbereiding. Op deze manier zijn we voldoende voorbereid en kunnen we de jongeren “echt” verwelkomen.

Naast een hapje en een drankje, praten jongeren over hun dagelijkse bezigheden. Als groepswerker ben je dan al alert voor verschillende groepsdynamische processen. Sommige jongeren kunnen luidruchtig hun mannetje staan, anderen daarentegen hebben een duwtje in de rug nodig. Soms moet het ijs gebroken worden door een voorstelling van de jongere aan de groep of ga je als groepswerker op zoek naar gemeenschappelijke interesses of aanknopingspunten.

LA VIE staat voor Vertrouwen In Elkaar.

Groepswerking LA VIE, als onderdeel van CBAW

Samen kunnen we meer!

Voor nieuwe jongeren wordt een peter of meter gevraagd binnen de groep. Peters en meters geven net dat tikkeltje meer in het contact met de nieuwe jongere om hen gerust te stellen en welkom te heten in de groep. Zij geven de algemeen geldende waarden en normen en de betekenis van de groep LA VIE door aan hun pete-/metekind. Zo brengen zij hen op de hoogte dat er een besloten facebookgroep bestaat en dat zij hier kunnen aan deelnemen indien zij wensen.

Na de verwelcoming starten we met een activiteit.

A.d.h.v. activiteiten en thema's die jongeren boeien, gaan we aan de slag met deze ontwikkelingstaken. Zo kan een activiteit "koken" als middel gebruikt worden om andere ontwikkelingstaken (Slot & Spanjaard, 1996) aan te kaarten. De ontwikkelingstaken zijn:

- » Omgaan met veranderende relaties in het gezin;
- » Vormgeven aan werk en school;
- » Invullen van een zinvolle vrijetijdsbesteding;
- » Omgaan met autoriteiten en instanties;
- » Vormgeven aan sociale relaties en vriendschappen;
- » Vormgeven aan seksualiteit en intimiteit;
- » Vormgeven aan woon- en leefsituatie;
- » Vormgeven aan gezondheid en uiterlijk.

Enkele voorbeelden:

- » Binnen de ontwikkelingstaak "vormgeven aan woon- en leefsituatie" valt "bewust omgaan met het budget". In de

groepswerking krijgen de jongeren een bepaald budget voor de aankoop van ingrediënten i.f.v. van de maaltijd. Ze dienen hun aankopen te plannen, van de ingrediënten een maaltijd bereiden, de tafel te dekken, enz.

- » Daarnaast leren jongeren om te gaan met derden. Jongeren gaan alleen, met een andere jongere of samen met hun contextbegeleider op pad om de aankopen te doen. Het zich begeven in de winkel kan gezien worden als een plaats waar ze zich anders gedragen dan bij vrienden in een vrijetijdsmoment.
- » Ook het vormgeven aan sociale relaties wordt geoefend in de groepswerking: Bij de keuze van een maaltijd zullen jongeren onderhandelen. Hoe komen tot een compromis? Wie neemt de leiding? Wie volgt? Complimenten geven en ontvangen m.b.t. het koken, gespreksonderwerpen tijdens het tafelen kiezen,...
- » De ontwikkelstaak "zinvol invullen van vrije tijd spreekt" voor zich, aangezien de groepswerking op zich een zinvolle invulling is van een moment in hun week. Jongeren leren om zich te engageren in een werking.

Het is aan de groepswerker om tijdens een activiteit voortdurend de link te leggen met de verschillende ontwikkelingstaken om op deze manier gerichte feedback te kunnen geven. Na elke activiteit nemen we een halfuur om een 'verslag' op te maken. Dit is een verslag waarin we gerichte feedback vragen en geven aan de jongere. We bevragen tevens welke feedback we kunnen meegeven aan de contextbegeleider van de jongere. Op deze wijze maken we

Groepswerking LA VIE, als onderdeel van CBAW

Samen kunnen we meer!

een transfer mogelijk van wat jongeren leren, geleerd hebben, nog moeten leren in het dagelijks leven zodat de contextbegeleider hierop kan inspelen en dit kan meenemen in het begeleidingstraject. We zorgen ervoor dat elke jongere naar huis geraakt. Sommigen geraken zelfstandig thuis en anderen worden gebracht. De ritten in de auto naar hun woning of naar het station zorgen altijd voor gesprekken over wat ze meemaakten in de bijeenkomst of wat ze graag anders zouden hebben.

De jongeren aan het woord

“Zelfstandig in verbondenheid met een sociaal en familiaal netwerk de ontwikkelingsstaken aankunnen zoals ze zich in het leven van iedere jongere aandienen” zou in één zin omschrijven wat we beogen tijdens een CBAW begeleidingstraject.

Bovenstaande quote met daaraan gekoppeld het effect van de groepswerking staven we met een aantal getuigenissen.

Getuigenis 1:

Ik heb het moeilijk op school. Ik sta met 1 voet buiten. Niemand begrijpt mij. De directeur heeft een pik op mij. Niemand hoeft mij de les te spellen. Ik kan het wel alleen aan en oplossen. Eigenlijk hoef ik de school niet meer. Omdat ik het moeilijk had die dag nam ik contact op met twee jongeren uit LA VIE. Zij begrijpen mij want ook zij hebben al in soortgelijke situaties gezeten. Ik werd uitgenodigd om met hen de avond door te brengen op kot. Toen ik daar mijn verhaal bracht met een pint in de hand daagden zij mij uit tot een rollenspel, want dit hadden we gedaan in LA VIE. De twee anderen speelden de directeur en mij na en toonden hoe ik waarschijnlijk zal gereageerd hebben en dan hoe ik ook anders zou kunnen reageren. Daarna moest ik van mijn vrienden mezelf spelen in dit laatste scenario. Ze wensten dat ik mijn bruggen met de school niet verder zou opblazen. De volgende dag heb ik het gespeelde scenario toegepast in een gesprek met de directeur met als resultaat dat ik terug toegelaten werd om de lessen te hervatten. Die avond had ik plezier met mijn vrienden, heb ik kunnen bespreken waar ik mee zat en tevens hebben zij mij verder kunnen helpen.

Getuigenis 2:

Met de kerstdagen in het vooruitzicht stelde ik vast dat ik alweer kerstavond alleen zou doorbrengen. Dit probleem heb ik via de facebookgroep van LA VIE gesteld. Vrij snel

kreeg ik reactie van drie andere jongeren die kampten met hetzelfde probleem. We spraken af om kerstavond samen te vieren. Ondertussen hebben we al een taakverdeling. De ene koopt drank, de ander zorgt voor aperitief en dessert en de derde jongere zorgt voor de maaltijd. We hebben een maximum budget bepaald en zullen de kosten van de avond met elkaar delen. We hebben dit verteld in LA VIE aan de aanwezigen.

Groepswerk draagt bij aan de persoonlijke en sociale ontwikkeling van de jongeren en van de gehele groep.

Getuigenis 3:

Een contextbegeleider zit met de handen in het haar. De jongere wordt uit het huis gezet. Het is vrijdagmiddag 16u. We contacteren een aantal leden van LA VIE (doelbewust) waarvan we weten dat ze mogelijks kunnen helpen. Uiteindelijk bood een jongere zijn zetel aan om het weekend te overbruggen.

Getuigenis 4:

Twee niet-begeleide minderjarige vluchtelingen volgden een CBAW traject. Ze hadden elk een afzonderlijke contextbegeleider. Via de groepswerking kwamen ze in contact met elkaar. Beide hadden ze te maken met een probleem rond huisvesting. Doordat ze via de groepswerking met elkaar in contact kwamen, leerden ze elkaar beter kennen en bleek dat ze in hun land van herkomst in eenzelfde regio woonden. De ene jongere verbleef reeds bij een goede vriend terwijl de andere nog volop aan het uitzoeken was wat de meeste geschikte woonvorm (en dit vanuit het LOI in Anderlecht) zou zijn. Hij zat met het idee om “alleen te wonen” doch botste op een aantal moeilijkheden met name tal van maatschappelijke obstakels, waaronder budget, te weinig woningen voorhanden, vluchteling zijn, de taal niet volledig beheersen,... M.a.w. hij dient zijn droom bij te sturen m.b.t. alleen wonen. Tijdens de gesprekken in de groepswerking werd deze thematiek besproken. Opmerkelijk is dat jongeren actief op zoek gaan naar mogelijkheden en oplossingen. De oplossing werd d.m.v. gesprek, gemeenschappelijke belangen, inleving in lotgenoten, erkenning van elkaars situatie,... gevormd en uiteindelijk ook omgezet in de praktijk. En dit met het nodige maatwerk van de contextbegeleider (sturen, steunen en stimuleren). Twee jongeren vanuit de groepswerking, en één jongere buiten de groepswerking wonen nu onder één dak.

Groepswerking LA VIE, als onderdeel van CBAW

Samen kunnen we meer!

Wat hebben wij geleerd?

- » Motivatie van de jongere. Jongeren die reeds een ruimer netwerk hebben, zijn moeilijker te motiveren en te engageren voor de groepswerking. Zij zien de meerwaarde hiervan nauwelijks. De investering in hun weekschema staat voor hen niet in verhouding tot wat ze terugkrijgen.
- » De groep niet- begeleide minderjarige vluchtelingen en de autochtone jongeren vragen specifieke acties op vlak van taalbarrière en cultuur.
- » De organisatie van de groepswerking gaat meestal door in Gent. Voor sommige jongeren die buiten Gent wonen is de afstand een knelpunt. We hebben jongeren die bij aanvang van de CBAW-begeleiding verblijven in o.a. Sint-Niklaas, Anderlecht, Sint Truiden,... Voor deze jongeren is de tijdsinvestering vaak te belastend.
- » Zoals in elke groep worden we geconfronteerd met negatieve groepsdynamieken. Denk maar aan drug-gebruikende jongeren en het effect hiervan op een groep. Soms is het enkel bespreekbaar maken van het druggebruik niet voldoende.
- » De “zorg” van de contextbegeleiders t.a.v. hun jongere. Die zorg kan zich vertalen in een té beschermende houding t.a.v. de jongere. We zien contextbegeleiders soms teveel meegaan in angsten, onzekerheden die jongeren hebben om zich in een groep te mengen. De contextbegeleider zal soms omwille van een bepaalde zorg t.a.v. de jongere niet voldoende in staat zijn om de jongere te motiveren, stimuleren en te sturen.
- » Jongeren baseren zich soms op 1 groepsbijeenkomst die ze als negatief hebben ervaren. Dit kan zijn omwille van geen aansluiting vinden in de groep, beperkte gemeenschappelijke interesse in de groep, ontoereikende activiteit.... En op basis van deze negatieve ervaring beslissen ze om niet meer aanwezig te zijn.

Uiteraard spelen we vanuit de CBAW-methodiek in op deze knelpunten. We gaan dan ook voortdurend evalueren en bijsturen waarbij we nieuwe kansen creëren in functie van de individuele groei van de jongere en de groepswerking. De groepswerkers gaan zich telkens met volle goesting engageren en stralen dit uit naar de jongeren, collega's en organisaties.

Recent onderzoek over groepswerk met jongeren

Het lectoraat Youth Spot van de Hogeschool van Amsterdam deed dit jaar een onderzoek vanuit een bottom-up samenwerking met diverse stakeholders (aanmelders, samenwerkingspartners zowel professioneel als niet professioneel) in verband met jongerenwerk². “Uiteindelijk inzet van het Groepswerk is dat het bijdraagt aan de persoonlijke en sociale ontwikkeling van individuen en aan de ontwikkeling van de groep als geheel. De groep vormt enerzijds een leeromgeving voor individuele jongeren. In de groep kunnen individuele jongeren zichzelf ontdekken, zichzelf uiten, gedrag oefenen, en onderzoeken wat de impact daarvan is op anderen. Sociale interactie in een groep maakt het mogelijk om houdingen, gedragingen en gevoelens te veranderen. Jongeren wisselen ervaringen, standpunten en ideeën uit en ze beïnvloeden, stimuleren en corrigeren elkaar. De competenties die jongeren ontwikkelen in de groep kunnen zij bovendien ook inzetten in andere omgevingen (op werk, school) (Brown, 1979; Bolt & Van der Wekke, 2012; Schwartz, 1971; In Wohl, 2000). Tevens is Groepswerk een plek waar jongeren via een interactief proces (met behulp van inspirerende volwassenen) zelf vorm en betekenis leren geven aan de wereld om hun heen. Groepswerk draagt op deze manier bij aan de ontwikkeling van een

² Rumping, S. ; e.a. (2017). Onderzoek naar Groepswerk als generieke methodiek van het grootstedelijk jongerenwerk. Portfolio Jongerenwerk aflevering 5. <http://www.hva.nl/akmi/gedeelde-content/publicaties/publicaties-algemeen/2017/groepswerk-rapport.html?origin=AY5QVwNuQSG97Is5IzdFbQ>

Groepswerking LA VIE, als onderdeel van CBAW

Samen kunnen we meer!

rijker en groter wordende democratische cultuur (Coyle, 1948; Konopka, 1963; Berding in: De Winter 2000).”³

Ze beschrijven zes doelen voor het groepswerk:

- » Binding aan de samenleving;
- » Vorming;
- » Bewust maken van gewenst gedrag;
- » Ontspanning;
- » Ontmoeting;
- » Verantwoordelijkheid leren dragen.

Dit rapport inspireert om onze zoektocht verder te zetten. Louter arbitrair, maar met de bedoeling ook de interesse van de lezers voor dit rapport op te wekken, kiezen we een citaat uit het doel “ontmoeting”: “Jongeren kunnen door deel uit te maken van een groep, andere ‘gelijken’ ontmoeten waar ze ervaringen over zaken van jong zijn en volwassen worden mee kunnen uitwisselen, dit wordt ook wel bonding genoemd (Sonneveld & Metz, 2015). Ook ontmoeten jongeren via Groepswerk mensen met andere achtergronden (sekse, religie, beperkingen, etc.). Door de omgang met niet gelijken ontwikkelen de jongeren zelfbewustzijn: wie ben ik in relatie tot de ander en hoe verhoud ik mij hiertoe? Of Groepswerk bijdraagt aan ontmoeting is niet direct gemeten. Wel is gemeten of Groepswerk bijdraagt aan het maken van vrienden.

Uit een vergelijking met niet-deelnemers blijkt dat meer deelnemers (39%) vrienden hebben gemaakt dan niet-deelnemers aan begeleide groepen (29%), maar minder deelnemers (39%) vrienden hebben gemaakt dan niet-deelne-

mers aan ongeleide groepen (54%). Op basis van het vragenlijstonderzoek onder jongeren kan worden geconcludeerd dat er aanwijzingen zijn dat Groepswerk een bijdrage kan leveren aan ontmoeting.”⁴

Het doel van de groepswerking zijnde het opbouwen van een netwerk met peers, rekening houdend met verschillende achtergronden en sociale vaardigheden te trainen gelinkt aan de ontwikkelingstaken, krijgt verder vorm en inhoud. We blijven gedreven evalueren, leren en bijsturen.

Referenties

Slot, W., & Spanjaard, H. (1996). Ontwikkelingstaken voor ouders van jonge kinderen. Het competentiemodel en gezinsgerichte hulpverlening. In: *Jeugd en samenleving*, 1, 3-19.

Auteurs en contactgegevens

Hans Permentier (stafmedewerker – groepswerker):

hans.permentier@decocon.be

Johan Vandekerkhove (stafmedewerker – groepswerker

): johan.vandekerkhove@decocon.be

Anouk Pieters (coördinator - eindverantwoordelijke groepswerking): anouk.pieters@decocon.be

De Cocon vzw

Ham 133

9000 Gent

⁴ O.C., p. 4-8.

³ O.C., p. 3.